

Rasmus Rahuoja ja Kristofer Tamm

11. klass

**Vändra Gümnaasiumi
kooliaed läbi aegade**

Uurimistöö

Juhendaja: Hille Arumäe

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Kooliaiad läbi aegade	4
2. Vändra Gümnaasiumi kooliaed läbi aegade	6
3. Kooliaia tähtsus kooli mainele	9
4. Muutused Vändra Gümnaasiumi kooliaias	11
5. Uuringu kavandamine ja metoodika	16
6. Valim	18
7. Uuringu tulemused ja järeldused	19
7.1. Kooliaia tähtsus	19
7.2. Peamised muudatused kooliaias	21
7.3. Õpilaste roll kooliaia muutustele kaasaaitamisel.....	23
7.4. Kooliaia roll õppimisele	23
7.5. Mälestused seoses kooliaiaga	24
Kokkuvõte	25
Resume	27
Kasutatud allikate loetelu	29
Lisad.....	30

Sissejuhatus

Meie uurimistöös “Vändra Gümnaasiumi kooliaed läbi aegade” on vaatluse alla võetud Vändra kooliaia ajalugu ja areng kuni tänapäevani ning kuidas on sellele kaasa aidanud kooliaednikud ja õpilased. Käsitleme oma töös kooliaia vajalikkust ja seoseid õppetööga. Läbi selle töö soovime teada saada täiendavat infot meie kooliaia ajaloost ja tutvuda selle ajalooga. Uurimistöö eesmärk on saavutada põhjalik ülevaade kooliaia muutumise kohta ning leida, milline on õpilaste ja aednike roll muutustele kaasaaitamisel ja kuivõrd oluline on kooliaia olemasolu Vändra kogukonna liikmete jaoks.

Antud uurimistöö on vajalik nii meile kui ka tervele koolile, kuna vaatleme oma töös erinevaid kooliaia ajaloolisi etappe ning selle tulemusena arendame oma teadmisi aia ajaloo kohta. Saame oskusi tegeleda uurimistöö koostamise ning viimistlemisega. Meie tehtud töö annab infot kooliaia ajaloo kohta ning saadud andmeid saavad kasutada tulevased uurijad, kes peaksid tegelema kunagi sarnase uurimistööga, et täiendada tulevaste põlvkondade teadmisi kooliaia kohta.

Oma töö eesmärgist lähtuvalt otsime vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1. Kuidas on muutunud Vändra Gümnaasiumi kooliaed läbi aegade?
2. Milline on õpilaste ja aednike roll kooliaia muutustele kaasaaitamisel?
3. Mis tähtsus on kooliaial õppimisele ja meie koolile ?

Hüpoteetiliselt arvame, et Vändra Gümnaasiumi kooliaias on toimunud 94 aastaga palju erinevaid muutusi, millest on osa võtnud kõik kooli õppurid, õpetajad ja aednikud. Meie arvates on aednikel oluline roll muutustele kaasaaitamise osas oma igapäevase tööga, kuid ka õpilastel on selles suur tähtsus, käies aias tegemas tööpraktikat.

Usume, et õpitulemuste paranemiseks on kooliaia olemasolu hädavajalik ja lisaks teoreetilistele teadmistele saavad õpilased seal ka praktilisi oskusi arendada.

Eeldame, et kooliaed ja võidud konkurssidel ning muud kõrged kohad, mis on erinevatel võistlustel saavutatud, tõstavad Vändra Gümnaasiumi teiste koolide seas esile, sealjuures parandades ka kooli mainet.

1. Kooliaiad läbi aegade

2015. aasta uuringu andmetel on "Kooliaedasad" meil veel umbes 6% koolide juures. Õppetöö läbiviimise kohana kasutavad aeda kõige aktiivsemalt bioloogia, loodusõpetuse ning algklasside õpetajad. Vähem kunsti, matemaatika, füüsika, geograafia ja teiste ainete õpetajad. Sellele on aidanud kaasa õuesõppe populaarsus. Enamus kooliaedades töötavad aednikud ning suuremates kooliaedades on just nemad õpilastele peamised töökasvatuse õpetajad, mille osatähtsust õpetamise juures veel ka hinnatakse. Ülevaateuuring näitas piisavalt suurt huvi nii kooli direktorite, õpetajate ja laste poolt oma kooliaia vastu. Laste huvi sõltub suuresti täiskasvanust ning see ei ole suur siis, kui kooliaed seostub vaid aiatöö tegemisega. Eesti kooliaedade juures on vähenenud märkimisväärselt köögiviljaaedade osa, on lõpetatud toidu kasvatamine koolides." (Aavik, 2015)

Enamikul Eesti koolidel, olgu tegu algkooli, põhikooli või gümnaasiumiga, ei ole oma kooliaeda. Eestis on suurusjärgus üle 30 kooliaia, näiteks oli 2015. aastal Pärnumaa koolidel oma aed Vändra Gümnaasiumil, Juurikaru ja Pärnjõe Põhikoolil ning Tõstamaa Keskkoolil, väidab 2015. aastal Kadi Aavik Õpetajate Lehe artiklis "Kooliaed kui väärtuslik õpikeskkond".

Kooliaedade rajamine Eestis algas 20. sajandi alguses Johannes Käisi ja kooliuuendusliikumise juhtimisel. Siis töötati välja põhilised kooliaia ülesanded. Nendeks olid näiteks loova, kehalise ja vaimse töökooli teostamine, mõtlemisvõime teritamine, looduse vastu armastuse tekitamine, aga ka korra ja ilutunde kasvatamine. Enne Teist maailmasõda tehti maakoolidele aedade rajamine kohustuseks ning J. Käisi arvates oli see sama oluline ka linnakoolide jaoks, kuna ka linnades oli vaja lastele kooliaeda, kus nad said õppida ja looduse keskel olla. Sõjaperioodist hoolimata olevat olnud kooliaedade kõrgajaks hoopis nõukogude aeg, kus enamus maa- ja linnakoole omasid kooliaeda. Enamik praegustest kooliaedadest oli ehitatud just siis. Praeguseks, 2015-daks aastaks, on toleaeagsete kooliaedade arvukus vähenenud (Aavik, 2015).

Üks põhjuseid, miks Eestis hakkasid kooliaiad välja surema 1990-ndate aastate keskel, oli nii õpetajate kui õpilaste vastuseis kooliaiale, mida põhjendati õpetajate poolt kui lisatöö tegemist ja õpilastele oli vastuoluline töötegmine kooliaias. Mistõttu

protestisid ka paljud lapsevanemad ja väitsid, et tegemist on õpilaste näol kooli õppekavas arvatud tasuta töö tegijatega.

Teisest küljest, aga huvitav ja aktiivne tegevus kooliaedades motiveerib õpilasi ning õpetajaid tegelema aiatööga. Seda kinnitavad erinevate Eesti kooliaedade esindajad, kus on osatud siduda aeda mitmekülgsele õppetööle ja vaba ajaga. Välja saab tuua Märjamaa, Vändra, Orissaare ja Rakke gümnaasiumi, Kihelkonna ja Koigi kooli, Parksepa keskkooli (Aavik, 2015).

Aiandustegevust ja sealhulgas kooliaeda saab kasutada erinevate ainete õpetamisel, kuid eriti aitab see kaasa loodus- ja reaalinete õppimisele. Õpitulemused on paranenud just tänu kooliaedadele, sest välitegevused on õpilase jaoks rohkem huvitavamad ning inspireerivamad, kuna kooliaeda on võimalik kasutada kui laboratooriumi, kus saab ka ise käed külge panna ja õppida läbi tegevuste, sealhulgas omandades palju erinevaid teadmisi. Keskkonnaharidus rõhutab, et loodusele tekitatud kahju on vägagi probleemne faktor, kuid just kooliaiad on kõige kättesaadavam vahend õppimiseks, kuidas loodusega ümber käia. Näiteks Vändra Gümnaasiumi kooliaias saab õppida tundma püsililli ja teisi taimi, selleks on kujundatud vastavad peenrad nagu näha alloleval fotol.

Joonis 1. Vaade jalgpalli staadioni poolt kasvuhoonele ja arvutimajale aprill 2018. Vasakul uued püsilillede peenrad. (Tamm, 2018)

2. Vändra Gümnaasiumi kooliaed läbi aegade

Vändra Gümnaasiumi kooliaed on 94 aastat vana (2018) ning on sellega üks Pärnumaa eakam ja elujõulisem kooliaed. Vändra Gümnaasium alustas tegevust 17. septembril 1922. Kaks aastat hiljem liideti kool riiklikku koolivõrku Vändra Põllumajandusliku Üldgümnaasiumina. Selleks oli vaja luua võimalused põllumajanduslike erialade õppimiseks ning nii tehtigi 1924. aasta sügisel kooli juurde kooliaed põllumajanduslike vaatluste ja katsete teostamiseks (Arumäe, 2014:1).

Kohalikus ajalehes Vändra Teataja, mille 2014. aasta septembris avaldatud artiklis on kirjas, et Vändra kooliaed on olnud üks omataolisemaid teiste seas ning on tunnustatud nõukogude kui ka Eesti Vabariigi aegadel. 1980-datel kutsuti Vändra kooli kolmel korral oma aiasaadustega osalema Moskva Rahvamajanduse Saavutuste Näitusele, kus teeniti ka 1987. a pronksmedal (Arumäe, 2014:1). 1995. aastal kuulutas Arno Tali Sihtkapital välja kooliaedade võistluse. Vändra Keskkool otsustas sellest osa võtta. Tänu pikkadele traditsioonidele ja aednik Tiiu Kondi suurepärasele tööle tunnistas žürii meie kooliaia 57 konkureerinud kooli seast parimaks. Peale ilu on ka praktiline pool: kooli söökla saab olulise osa vajaminevatest juur- ja puuviljadest oma aiast. Aed sai ka põhjaliku korrastuse: maha võeti metsistunud õunaaed abimajandi eluhoone ja endise lasketiiru vahelt. (Raidmets, 2017: 302-303).

Pärnumaa üks vanimaid kooliaedu on vajanud ka kogu aeg hoolt ja korrashoidmist. Sellele on kaasa aidanud paljud õpilased, õpetajad ja aednikud. Üks märkimisväärsimaid õpetajaid oli Reet Eesmäe, kes tuli 1971. aastal Vändra kooli bioloogiaõpetajaks ja oli kooliaia juhataja 21 aastat (1971-1992). Reet õpetas tootmisõpetuse erialana gümnaasiumiõpilastele aiandust ning tema algatusel rajati kooliaeda praeguseni säilinud püsilillede kollektsioon.

Praegune Vändra kooliaed on oma välimuse saanud suuresti tänu kauaaegsele kooliaednikule Tiiu Kondile, kes töötas kooliaias 17 aastat (1990-2007). Tiiu Kondi ajal on kaunistanud Vändra kooliaeda igal aastal eri kujundusega värvikirevad suvelilledest vaippeenrad (Arumäe, 2014:1). Üks neist kaunistest lillemustritest on alljärgneval fotol.

Joonis 2. Tiiu Kondi kujundatud vöökirjaline vaippeenar. (foto autor teadmata, s.a.)

Tema tööd on jätkanud Räpina aianduskooli lõpetanud Lii Rõõmusaar, kes on töötanud Vändra kooliaias alates 2008. aastast, nüüdseks juba 10 aastat. Traditsiooniliselt on kooliaias ilupeenrad, et anda kooliümbrusesse kirevust, vaata jooniselt 3 ja 4.

Joonis 3. Lii Rõõmusaare kujundatud peenar 2016. aasta suvel. (Tõnisoja, 2016)

Joonis 4. Lii Rõõmusaare kujutatud peenar 2016. aasta suvel. (Tõnisoja, 2016)

1,1 ha suurusele kooliaia maa-alale on ära mahutatud kasvuhoone, kiviktaimla, suve- ja püsilillede nädispeenrad, marjapõõsad, taimelava ja peenramaa I kooliastmele, kuhu õpilased külvavad aedvilju. Varasemalt oli kooliaias ka õunapuuaed, mis likvideeriti 2017. aasta kevadel. Alloleval fotol on näha kooliaed ja selle osad 28. augustil 2016. aastal.

Joonis 5. Vändra Gümnaasiumi kooliaed 2016. a augustis. (Tõnisoja, 2016)

3. Kooliaia tähtsus kooli mainele

Kooliaed, kui kooli sümbol, tähendab kooli mainele väga suurt lisaväärtust, mida näitab ka aia silmapaistvus ja saavutused. Eestis on 2017 - 2018 aasta seisuga 530 üldhariduskooli, millel 2015. aasta seisuga oli umbes 30 kooliaeda, mistõttu teeb see Väandra Gümnaasiumi kooliaiaast ühe neist vähestest koolidest, kellel on oma kooliaed (Haridus- ja Teadusministeerium, 2018).

Väandra kooliaed on osalenud 20. sajandi lõpukümnendil kolmel järjestikusel aastal kooliaedade võistlusel "Tootsi peenar" ja võitnud igal korral ülekaalukalt 1. koha. Nõukogude Liidu ajal toimunud Moskva Rahvamajanduse Saavutuste võistlusel saavutati märkimisväärne 3. koht (Arumäe, 2014:1). Sellised saavutused kajastusid ilmselt ka erinevates ajalehtedes, ajakirjades, raadio- ja televisiooniuudistes, milles väljendati toleaege väikee maakoha suure aia ilu ja hoolitsetud seisukord.

Tänaeal päeval sellised võistlusmomendid parajasti puuduvad, kuid seda enam peab kooliaed edasi kandma pikaajalisi traditsioone ja jätkama õpikeskkonnana, kus õpilane saab ise luua, katsetada ja uurida ning kogeda, mis looduses toimub.

2017. aasta suvel osales Väandra Gümnaasium Eesti Vabariik 100 üritusel "100 teraviljapeenart," mis tõi meie kooliaeda suviseid külalisi uudistama eestimaiseid teravilja- ja liblikõieliste sorte. 2017. a kevadel külvasid algklasside õpilased peenardesse maha 5 teraviljasorti:

- kaer 'Kalle'
- suvinisu 'Voore' ja 'Hiie'
- oder 'Maali' ja 'Anni'

ja 3 liblikõieliste sorti:

- põldhernes 'Mehis' ja 'Kirke'
- põlduba 'Jõgeva'.

2018. a kevadel külvatakse 8 teraviljasorti:

- oder 'Maali' ja 'Anni'

- kaer 'Kalle' ja 'Kusta'
- suvinisu 'Hiie' ja 'Voore'
- speltanisu
- tatar 'Aiva'

ja 3 liblikõieliste sorti:

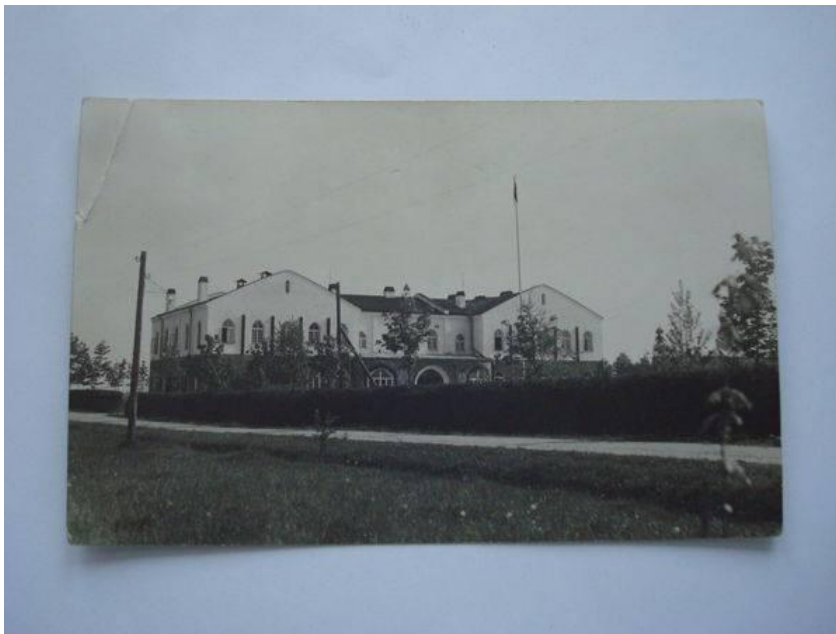
- põldhernes 'Mehis' ja 'Leili'
- põlduba 'Jõgeva'.

4. Muutused Vändra Gümnaasiumi kooliaias

Vändra Gümnaasiumi juures olev aed on kaunistanud kooli juba 94 aastat. Kooliaed asutati 1924. aastal. Tolleaegse aiandusõpetaja Endel Lambi projekti järgi kujundati kooli algusaastatel koolimaja ümbrus ja loodi dendropark, mida suurendati ja täiendati uute liikidega 1934. aastal (vt joonis 6 ja 7).

Joonis 6. Tulevane kooliesine dendropark. (Aigrette antiik, foto autor teadmata, s.a)

Joonis 7. Kooliesine dendropark aastaid hiljem. (Mihkelson, s.a.)

1926. aastal sai alguse köögiviljaaia rajamine ning see on ka põlluviljade katsekultuuri osakonna aretamise aasta. Pärast seda on aias aset leidnud nii

suuremad kui ka väiksemad muudatused. Need on avaldatud ajalehes Vändra Teataja kooliaia 90. juubeli puhul, mis on kirja pandud kohaliku bioloogiaõpetaja Hille Arumäe poolt. Mõningad muudatused, mis kunagi tehti, on tänaseks päevaks kaotsi läinud. Suurimaks saavutuseks oli 120 m² truubiküttega kasvuhoone valmimine 1932. aastal, mis võimaldas teatavaid taimi kasvatama hakata siseruumides ja paremates tingimustes. Algne hoone hävines küll 1991. aastal toimunud põlengus, aga see renoveeriti taas ja samal kohal asub tänapäevane kasvuhoone (vt joonis 8).

Joonis 8. Vaade kasvuhoonele aprill 2018. (Tamm, 2018).

1954-ndat aastat võib pidada kooli õunaaia rajamise aastaks. Sel ajal pandi sinna kasvama 120 puud. Õunapuud võeti aga maha 2017. aastal. Ümber istutati nooremad õunapuud ja luuviljalised, kokku 21 puud ja 5 arooniapõõsast.

Ümberistutatud taimed paigutati kooli haljasalale laste mänguväljaku lähedusse ja neist läks kasvama 6 õunapuud ja 2 kirsipuud. Kahjuks hävitati aga elujõulised ja viljakandvad 22 õunapuud. Õunapuuaiaselele rajati Vändra Vapruse Jalgpalliklubi kunstmuruväljak.

Selle sajandi üks suurim muutus leidis aset siis, kui kooliaia 80. juubeliks saadi endale kingituseks uhke purskkaev (vt joonis 9) ja väliõppeklass (vt joonis 10) 2004. aastal.

Joonis 9. Kooliaia sünnipäevaks saadud purskkaevu avamine september 2004. (Luik, 2004)

Purskkaevu läheduses, lehtla varjus on õuesõppe jaoks olevad pingid ja laud tänaseks juba amortiseerunud ja ootavad väljavahetamist (vt joonis 11). 2018. aasta suvel on koolil kavas rajada uus õuesõppe klass värske mööbliga, selleks on taotletud rahastust PRIA¹-st.

Joonis 10. Vaade väliõppe klassile 2014. a suvel. (Arumäe, 2014)

¹ Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet

Joonis 11. Vaade kasvuhoone poolt väliõppenurgale aprill 2018. (Tamm, 2018)

Muutusteks võime nimetada kõiksugu peenarde või põldude rajamist ja erinevate abihoonete juurde ehitamist või millegi ära kadumist. Peamiselt leiab aset peenarde laienemine ja laiendamine eeskätt aedniku juhendamisel ja oma panuse sellele annab kogu koolipere. 2006. aastal kujundati ümber kooliaia esine kiviktaimla ja õunaaeda istutati juurde uusi õunapuid. 2016. ja 2017. aastal uuendati ja värskendati kasvuhoonetagust püsilillepeenarde ala. Vanadelt nelinurksetelt peenardelt kaevati välja püsililled, mis paigutati ajutiselt “kosuma” kõrvalolevale maa-alale, et nad järgmisel kevad-suvel tagasi istutada puhunud ja väetatud mullale samasse kohta. Uued looklevad püsilillepeenrad kujundasid aednik Lii Rõõmusaar ja kunstiõpetaja Juta Pertel ning püsilillede ümberistutamisele aitasid kaasa tublid koolitöötajad köögist ja koolimaja koristusmeeskonnast.

Vajalike lisahoonete eest hoolitseb ja ehitamist korraldab kooli juhtkond. Uuendusi või muudatusi ootab ka vananenud kasvuhoone, kus praegu kasvatatakse ette üheaastaseid lilli kooliaia tarbeks. Varasemalt müüdi taimede istikuid ka kohaliku kogukonna liikmetele, kuid nende müük lõpetati 2015. aastal.

Kooliaias panevad käe külge ka kooliõpilased, kelle abist sõltub kooliaia kestma jäämine, et järeltulevad põlved saaksid oma oskusi arendada kooliaias, millest on kindlasti kasu ka edaspidises elus.

Aednik Lii Rõõmusaar pidas suuremaks muudatuseks oma tööaja jooksul vanade mägimändide mahavõtmist kooli eest ja nende asendamist rododendronite ja maranitega. Aednik Lii arvates oleks vaja investeerida rohkem kooliaeda, näiteks

võiks kooliaeda saada uue väliklassi ja katseaia, kus avaneks võimalus kõikidele õpilastele uurida lähemalt taimi ja viia läbi õuesõppetunde.

5. Uuringu kavandamine ja metoodika

Uuringu kavandamisega alustasime juba oktoobrikuus. Koos juhendajaga panime paika graafiku, mida ja millal me peame valmis jõudma ning milliste kavapunktide järgi toimetame.

Antud uurimistöös on kasutatud andmeid eelnevalt tehtud Vändra Gümnaasiumi uurimustöödest. Varasemalt, aastal 2007 on tehtud kooliaia uuring “Vändra Gümnaasiumi kooliaed ja -ümbrus läbi aegade”, mille autoriteks on Inga Kukk ja Tõnu Rõõmusaare. Lisaks kasutasime informatsiooni, mille saime kooliaiaga seotud inimestelt ning teadmised üle Eesti olevatest kooliaedadest leidsime erinevatelt veebilehekülgedelt.

Andmete kogumiseks kasutasime veebipõhist küsimustikku, mille koostamisega alustasime detsembri keskpaigas. Küsimustik asub keskkonnas Google Drive, vaata Lisa 1. Küsitlesime endisi ja praegusi aednikke, õpilasi ja õpetajaid. Küsimustiku avalikustasime 4. jaanuaril käesoleval aastal Facebooki grupis “Vändra alev” ja sellele vastasid nii praegused kui ka endised Vändra Gümnaasiumi õpetajad ning õpilased. Kokku 80 vastajat.

Küsimustikus oli 11 küsimust:

1. Mis aastatel õppisite/õpetasite Vändra Gümnaasiumis või olite tegev kooliaias?
2. Miks olite tegev kooliaias?
3. Mis tähtsus on kooliaial?
4. Kirjeldage või nimetage peamisi muutusi kooliaias Teie kooliaja jooksul?
5. Kes on Teie teada suurematele muutustele kooliaias kaasa aidanud?
6. Milline on/oli Vändra Gümnaasiumi õpilaste roll kooliaia muutustele kaasaaitamisel?
7. Milline on kooliaia roll õppimisele?
8. Miks on vaja tänapäeva koolile kooliaeda? Põhjendage oma vastust.

9. Kas tuleks ka midagi Vändra Gümnaasiumi praeguses kooliaias taastada või muuta?

10. Kui vastasite eelmisele küsimusele jaatavalt, siis mida tuleks taastada või muuta?

11. Mälestusi seoses kooliaiaga.

Kõikidel vastajatel oli kohustuslik vastata kaheksale küsimusele ja ülejäänud kolmele võis vastata omal soovil. Vastused sorteerisime ja koostasime tabeli, vaata Lisa 2.

6. Valim

Uuringu küsimustikule vastas kokku 80 inimest - nii endised ja praegused õpilased kui ka õpetajad. Vastanute hulgas oli 23% neid, kes olid tegevad Vändra Gümnaasiumis 20. sajandi teises pooles, suurem osa vastajatest ehk siis 77% on 21. sajandi õppurid või õpetajad. Küsimustikule vastas neli endist või praegust õpetajat, kes olid või on juhendajaks õpilastele aiatööpäevadel.

76 inimest olid või on õpilased, kes lisaks õppimisele käisid kohustuslikel aiatööpäevadel, nendest 8 olid õppinud aianduskallakuga klassis, neljale meeldis abistada aednikku ja 3 õpilast käis aias vabatahtlikult tööl.

Kokku saadi 410 erinevat vastust kooliaia kohta, nendest kehtetuid vastuseid laekus kokku 33. Eraldi vestlesime kooliaia praeguse aedniku Lii Rõõmusaarega.

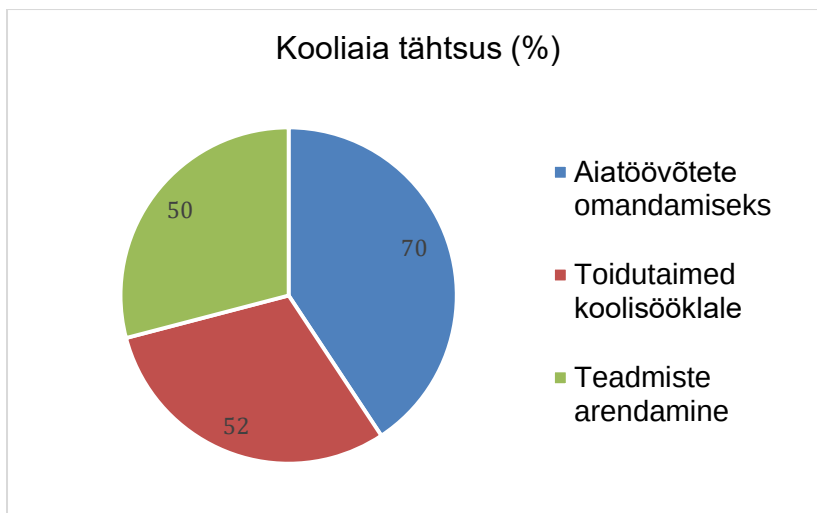
7. Uuringu tulemused ja järeldused

Uuringuga saime teada aia tegeliku vajaduse koolile ja millised muutused on kooliaias aegade jooksul toimunud. Enamik vastajaid kirjutas kooliaia muutustest, tähtsusest ja selle rollist pikalt ja põhjalikult ning meie sorteerisime sealt välja olulisema. Tulemuste kokkuvõttes on lähtutud küsimustikus esitatud küsimuste vastustele. Sellest järeldasime, et meie küsitlusele vastates leidis küllaltki palju aktiivseid vastajaid, kes kirjeldasid meile toimunud kooliaia elu oma mälestustemõtete põhjal.

7.1. Kooliaia tähtsus

Küsimuse nr 3 neljast valikvastusest märgiti 24 korda, et kooliaed aitab kaasa igapäevasele õppimisele ja ainealastele teadmistele. 40-l korral valiti võimalus, mille läbi saab aias arendada teadmisi aiataimede ja looduse kohta. Kõige rohkem, 56 korda, arvati, et aed on vajalik, sest siis on võimalik õpilastele õpetada töövõtteid ja aiapidamise oskusi. 42 inimese arvates saame tänu oma kooliaiale koolisöökla jaoks vajalikke toidutaimi. Seitse inimest väitsid, et aial puudub tähtsus. Kaks inimest leidsid, et oluline on õpetada lastele aias töötamist ja selleks on hea, kui koolil on oma aed. Kahe vastanu arvates on aed mõeldud ainult iluaiaks. Üks inimene arvas, et aias saavad noored õppida keskkonnasäästlikkust, sest kooliaed tegeleb ökoloogilise ehk mahepõllumajandusega. Kahe inimese vastused olid kasutamiseks kõlbmatud.

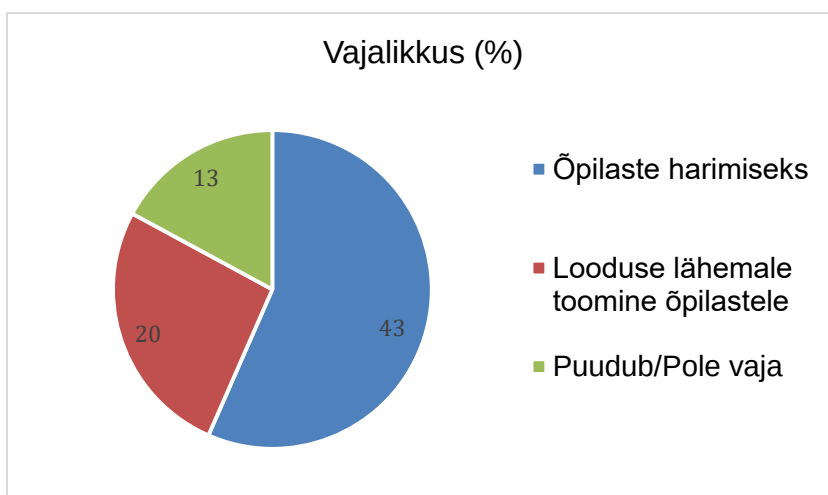
Järeldus: kõige enam on kooliaeda vastajate arvates vaja õpilastele töövõtete ja aiapidamise oskuste õpetamiseks, mis moodustas kogu vastuste hulgast 70%. 52% leidis, et tänu kooliaiale saab koolisöökla jaoks vajalikke toidutaimi. Pooled vastajad ehk 50% märkisid tähtsuseks teadmiste arendamise aiataimede ja looduse kohta (vt joonis 12).

Joonis 12. Vastajate arvamus kooliaia tähtsusest.

35 vastaja sõnul, küsimus nr 8, saavad õpilased koolis lisaks õppetööle end harida aiandusalaste teadmistega ja selleks on kooliaia olemasolul suur tähtsus. 16 vastaja arust on oluline tuua õppuritele loodus lähemale. Vastus “ei ole vaja” pandi kirja 10 korda kuigi 6 inimest leidsid, et ilu pärast ja traditsioonide hoidmise nimel on meil ka tänasel päeval kooliaeda vaja. Viis vastajat teadsid, et meil on aeda vaja toidu kasvatamiseks. Üks inimene ei tea, mis tähtsus Vändra Gümnaasiumi kooliaial on ning üks arvas, et aeda on vaja taimede müümiseks. Kuue inimese vastused olid mitteaktsepteeritavad.

Järeldus: 43% vastajatest ütleb, et kooliaeda on vaja õpilaste harimiseks. 20% arvates saab selliselt looduse õpilastele lähemale viia. 13% vastanutest väitis, et aial puudub tähtsus või ei ole seda üldse aja (vt joonis 13).

Joonis 13. Vastajate arvamus kooliaia vajalikkusest

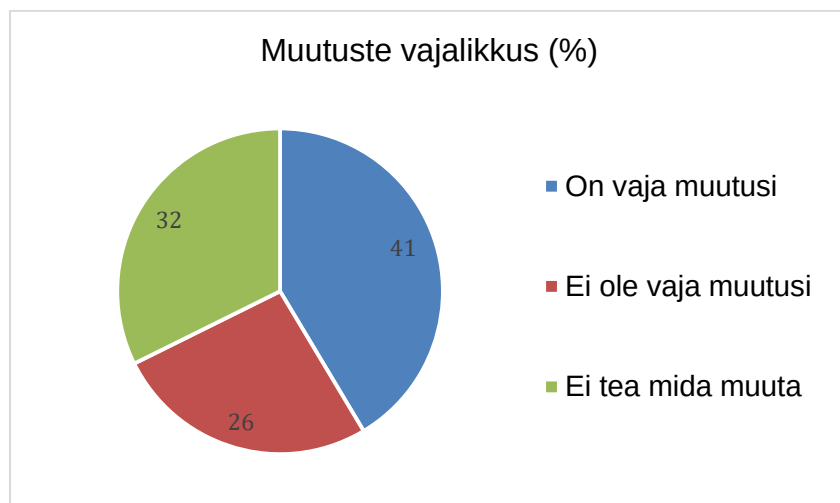
7.2. Peamised muudatused kooliaias

Kooliaias on läbi aegade kõige rohkem muutusi ellu viinud kooliaednikud: Tiiu Kont, Reet Eesmäe, Virve Andrekson ja Lii Rõõmusaar. Nende ülesanneteks on õpilaste juhendamine aias töötamisel, aia ja kooli ümbruse eest hoolitsemine ning selle korrashoidmine. Samuti tegelevad nad taimede kasvatamisega kasvuhoones algavaks aiahooajaks. Vastajate arvates on muutustele kaasa aidanud ka alevivalitsus, kool ja selle juhtkond ning Eesti Jalgpalli Liit, kes toetas kunstmuruväljaku ehitamist ja suur abi on olnud ka Eesti riigist.

Järeldus: suurimad muutused kooliaias viiakse ellu aednike poolt, kes panustavad toimuvasse oma igapäevase tööga.

41%, küsimusele nr 9, vastajatest arvas, et kooliaias on vaja midagi muuta või taastada ja 26% vastanutest ei soovinud muudatusi. Muid vastuseid laekus 33%. Ühe inimese vastust ei saa kasutada. Ülejäänud 32% vastanutest ei tea, mida muuta või taastada kooliaias, põhjuseks olid vähesed teadmised kooliaia kohta või nad polnud aeda ammu külastanud.

Järeldus: 41% vastanute arvates on vaja aias midagi muuta. 26% ei soovi muutusi ja 32% ei tea, mida muuta (vt joonis 14).

Joonis 14. Muutuste vajalikkus kooliaias

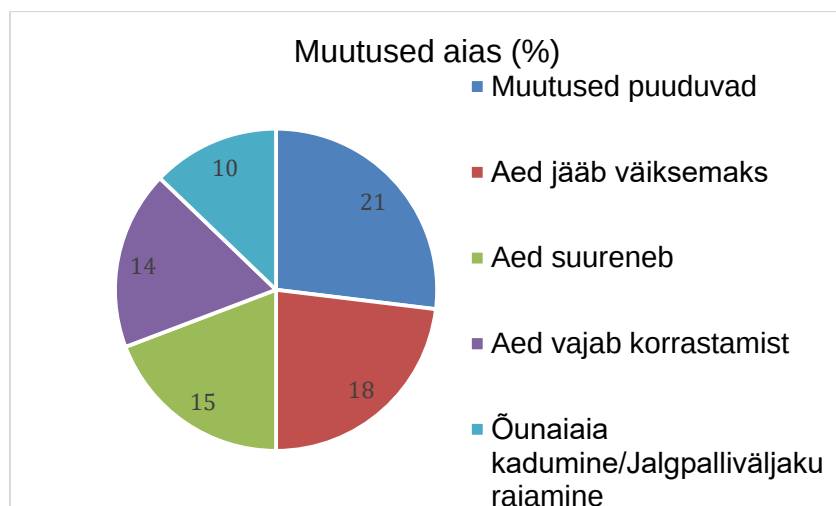
Küsimuse nr 4 põhjal pole 19 inimese arvates kooliaias muudatusi. Üheksa inimest nimetasid õunapuuaia kadumist, mille asemele rajati jalgpalli kunstmuruväljak. Kaheksa inimest mainisid, et kooliaed jääb aastatega väiksemaks ning 8 inimest

kirjutasid, et kasvatatakse aina vähem taimi. Seevastu kümne inimese arvates istutatakse puid ja lilli ning kasvatatakse muid taimi ja kujundatakse iluaeda. Peenarde kujundamise töid välja 7 inimest. Kuue inimese arvates väheneb õpilaste aiatöö koormus. Kaks inimest leidsid, et suureks muutuseks on purskkaevu paigutamine aeda. Kasvuhoone ehitamist, ühe suurema saavutusena kooliaias, mainisid kaks inimest. Lisaks pandi kirja kahe inimese poolt taimede müümine kogukonna rahvale, mis lõpetati kolm aastat tagasi. Ühe inimese arvates on kadunud kujundatud lillepeenrad. Viie vastaja vastused olid kasutamiseks kõlbmatud.

Küsimuse nr 10 vastustest tuleks 11 inimese arvates kooliaed korrastada ja taastada selle endine väljanägemine. Seitse vastajat leiavad, et kunstmuruga kaetud jalgpalliväljakut ei ole vaja ning igatsevad tagasi õunaaeda. Kuue inimese sõnul tuleks aeda rohkem õppetööks kasutada ja kolm arvavad, et aednik peaks rohkem panustama. Kaks vastajat tahavad, et kooliaed hakkaks uuest taimi müüma nagu varem. Ebasobilikke vastuseid oli kokku 8.

Järeldus: vastajatest 21% sõnul muutused aias puuduvad. 18% arvates jääb kooliaed väiksemaks ning väheneb taimede kasvatamine. Seevastu 15% vastajatest nägid muutusena puude ja lillede istutatamist, kasvatamist ning iluaia kujundamist.

14% vastajatest arvas, et praegune kooliaed vajaks veelgi korrastamist ja taastamist. Siiski 10% pidas suurimaks muudatuseks kooliaias õunaaia asemele rajatud jalgpalliväljakut (vt joonis 15).

Joonis 15. Muutused Vändra Gümnaasiumi kooliaias

7.3. Õpilaste roll kooliaia muutustele kaasaaitamisel

Õpilaste peamiseks rolliks peetakse erinevatel aiatöödel kaasalöömist ja kooliaia korrashoidmist, see mainiti ära küsimuses nr 6 37 inimese poolt. Kaksteist inimest ei osanud küsimusele vastata ning 7 inimest arvas, et õpilastel puudub roll muutustele kaasaaitamisel. Seitse vastajat arvasid, et õpilaste roll on abistada aednikku ja seeläbi üheskoos muudatusi ellu viia. Viis inimest leidsid, et õpilastel on suur roll, aga seevastu neli vastajat väitsid, et õpilaste roll toimunud muutuste osas on väike. Kolme inimese sõnul ei olnud õpilased huvitatud abistamisest. Viis vastust olid mitteaktsepteeritavad.

Järeldus: 46% vastanutest peab õpilaste rolliks kooliaia korrashoidmist aiatöö näol ja 6% vastanutest peab õpilaste rolli kooliaias muutustele kaasaaitamisel väga oluliseks.

7.4. Kooliaia roll õppimisele

Küsimusele nr 7, milline roll on kooliaial õppimisele, oli kuus valikvastust. 40 korda pakuti looduse märkamist enda ümber ja 54 korda, et aias on võimalus õppida tundma erinevaid taimi (lilli, puid, põõsaid, umbrohtusid ja tarbetaimi). 32 inimese arvates on see ka hea viis õppida tundma taimede ehitust ja taimeosasid ning kogeda seda praktiliselt, mida varasemalt bioloogiainis on õpitud. 62-l korral leiti, et see on parim võimalus õppida tundma erinevaid aiatöö töövõtteid (kaevamine, kõplamine, külvamine, istutamine jne).

48 vastaja arvamus järgi on oluline kasvatada õpilastes distsiplineeritud töötamist, sest seda kooliaed võimaldab. 50 inimest arvasid, et läbi aias töötamise saab arendada õpilastes hoolivust ümbritseva keskkonna suhtes. Viie inimese sõnul puudub roll õppimisele. Üks inimene mainis, et tänu aiale on võimalik korraldada õuesõppetunde. Ühe inimese arvates saavad noored aias õppida, kuidas on oma kätega võimalik saada toit lauale ja kahe inimese sõnul saab ka aiast nii oskusi kui ka õpetussõnu iluaia kujundamiseks. Küsimuse vastustest olid kaks mitteamestatavad.

Järeldus: kõige olulisemaks peeti kooliaeda aiatöö töövõtete selgeks õppimise, taimede tundmaõppimise ning looduse märkamise seisukohalt. Samuti arvati, et kooliaias töötamine võimaldab arendada õpilastes hoolivust ümbritseva keskkonna suhtes ja kasvatada distsiplineeritud töötamist. Ainult 6% vastanutest arvas, et kooliaias õppimist ei toimu.

7.5. Mälestused seoses kooliaiaga

Küsimustikus oli kõigil vastajatel võimalik kirjutada oma mälestustes, mis seostuvad kooliaiaga ja seal tehtud tööpraktikaga. Võimaluse kasutas ära 58 inimest, nendest 7 olid rikutud vastused. 8 vastajat kirjutasid, et nad said kooliaiest häid aiandusalaseid teadmisi. Teadmiste alla kuulub kindlasti oskus rohida, mille tõid eraldi välja 10 inimest, sealjuures mainides, kui suur kasu on sellest olnud hilisemas elus peale kooli, kuigi õpilasena oli tööpraktika nende jaoks kohustus ja ei osatud hinnata aia vajalikkust. Üheksa inimese sõnul sai käia kooliaias erinevaid aiasaadusi söömas. Kaheksal inimesel on Vändra kooliaia suhtes head mälestused, samas kui seitsmel inimesel on meeles ainult ebameeldivad kogemused. Kahel inimesel tuli meelde üldine korrastamine ja teisel kahel muru niitmine. Veel kahe vastaja arvates oli aias ohtralt lilli. Üks inimene tõi välja taimede müümise, teine õpetajate sünnipäevade pidamised kooliaias ja kolmas mälestusi raamatust "Vändra Hariduse lood".

Kokkuvõte

Uurimistöös “Vändra Gümnaasiumi kooliaed läbi aegade” käsitleti Vändra kooliaia ajalugu ja arengut kuni tänapäevani ning milline on olnud aednike ja õpilaste roll muutuste ellu viimisel. Uurisime oma töös kooliaia vajalikkust ja seost õppetööga. Uurimistöö eesmärgiks oli koostada põhjalik ülevaade Vändra Gümnaasiumi kooliaia muutustest lähiajaloos ning milline on olnud õpilaste, õpetajate ja aednike roll kooliaia kujunemises, tähtsus koolile ning saada teada kuivõrd oluline on kooliaia olemasolu kogukonna liikmete jaoks.

Töö eesmärgist lähtuvalt leidsime vastused järgmistele uurimisküsimustele:

1. Kuidas on muutunud Vändra Gümnaasiumi kooliaed läbi aegade?
2. Milline on õpilaste ja aednike roll kooliaia muutustele kaasaaitamisel?
3. Mis tähtsus on kooliaial õppimisele ja meie koolile ?

Hüpotees, et kooliaias on 94 pika aasta jooksul toimunud palju muutusi, millele on kaasa aidanud kõik kooli õppurid, õpetajad ja aednikud, leidis kinnitust. Muutusena nimetati kõige rohkem õunapuude kadumist ja staadioni teket kooliaias. Nendele järgnesid vastused, kus mainiti kooliaia väiksemaks jäämist, taimede vähesemat kasvatamist võrreldes varasemaga ning iluaia ja peenarde ümber kujundamist. Vastajatest 21% sõnul muutused aias puuduvad.

Hüpotees, et aednikel ja õpilastel on muutustele kaasa aitamise osas suur roll, osutus tõseks, sest uuringus selgus, et kõige enam on muutustele kaasa aidanud aednikud oma igapäevase tööga aias. 46% vastanutest peab õpilaste rolliks kooliaia korrashoidmist tööpraktika ehk õpilaste sõnul aiatöö näol.

Hüpoteesile, et kooliaed on oluline õpikeskkond ja ta on tähtis õpitulemuste paranemisel leidis kinnitust. 50% vastajatest pidas kooliaeda tähtsaks teadmiste omandamisel aiataimede ja looduse kohta ning õpilaste praktiliste oskuste arendamisel on aed hädavajalik 64% vastajate arvates. Kõige olulisemaks peeti kooliaeda aiatöö võtete selgeksõppimise (70%), taimede tundmaõppimise ning looduse märkamise seisukohalt. Samuti arvati, et kooliaias töötamine võimaldab arendada õpilastes hoolivust ümbritseva keskkonna suhtes ja kasvatada distsiplineeritud töötamist.

Hüpotees, et kooliaed on kooli mainekujundaja leidis kinnitust sel näol, et saime 410 vastust 80-lt inimeselt, kes vastasid meie küsimustiku küsimustele. Seega on neil mälestusi seoses kooliaiaga ja Vändra Gümnaasium meenutab neile ka kooliaega ja meie kooli.

Antud uurimistööga tõestasime, et kooliaed on oluline siinsele kogukonnale, seda peab hoidma ja edasi säilitama ning pikaajalisi aiatöö traditsioone jätkama, sest sellest on kasu nii õpilastele praktiliste oskust arendamisel kui ka õpetajatele, kes saavad oma tunde aias läbi viia ja võib-olla teha seda ka tulevikus uues väliklassis. Lisaks annab kooliaed kooli külastajatele võimalust nautida loodust ja pakub ka silmailu.

Samas aga tõdesime, et kooli õppekava peaks olema rohkem seotud kooliaiaga. Ainetundide raames saaksid erinevate ainete õpetajad viia õpilased ilusate ilmade korral aeda ja tutvustada neile sealset elustikku või pakkuda lastele lihtsalt silmailu ja võimalust saada välja klassi nelja seina vahelt.

Resume

In the research “The School Garden of Vändra Gymnasium Through the Ages” we explore the role of the history and development of Vändra school garden to nowadays and what has the role of the gardeners and students been to implement the changes. The research work examines how important the role of the garden is and how it has been used for teaching. The purpose was to create a thorough overview about changes in Vändra Gymnasium’s school garden in the near history and what the role of students, teachers and gardeners has been in the development of the garden, its importance to school and find out how considerable it is for local people.

Based on the work purpose we found out the answers for these research questions:

1. How has the school garden of Vändra Gymnasium changed through times?
2. What is the role of students and gardeners who have helped to make the changes?
3. Why is the garden important for studying and for school?

The hypothesis that there have been a lot of changes in the school garden over the 94-long years, which has been helped by all school students, teachers and gardeners, was confirmed. The most named change, that the respondents pointed out, was cutting down apple trees and founding a football stadium in the school garden. The following answers were that the school garden will be smaller, the cultivation of plants has decreased and the flowerbeds and beauty garden were redesigned. 21% of respondents mentioned that there are no changes in the school garden.

The hypothesis that the gardeners and pupils change the school garden most proved to be true, as the study showed that the gardeners have been having most effect on the changes in their daily work in the garden. 46% of the respondents consider the role of pupils in maintaining school care in terms of work practice, or pupils, in the form of gardening.

The hypothesis was that the school garden is an important learning environment and it helps to improve the studies. 50% of respondents considered the school garden as an important factor in horticultural plants and nature, and in developing students'

practical skills, the garden is indispensable for 64% of respondents. The most important thing was considered to be mastering of gardening techniques (70%), knowledge of plants and the notion of nature. It was also thought that working at a school would allow students to take care of the surrounding environment and to cultivate disciplined work.

The hypothesis was that the school garden is recognized by the school's reputation and that we received 410 responses from 80 people who answered our questionnaire. The research is based on their memories of the school days and that Vändra Gymnasium reminds them their school time and our school.

Through this research, we proved that the school garden is important for the community and must be maintained and sustained and long-term gardening traditions have to be continued because it benefits the development of the students' practical skills and for teachers who can carry out their activities in the garden and maybe do it also in the future in the new outdoor class. In addition, the school garden gives school visitors the opportunity to enjoy the nature and also offer beautiful views.

At the same time, we are determined that the school curriculum should be more closely connected with the school garden. In the course of lessons, teachers from different subjects could bring the students to the garden in good weather and introduce them the nature or offer the children to enjoy the views and opportunity to get out of class.

Kasutatud allikate loetelu

Aavik, K. (02.04.2015). Kooliaed kui väärtuslik õpikeskkond. *Õpetajate Leht*.
<http://opleht.ee/2015/04/kooliaed-kui-vaartuslik-opikeskkond/> (24.04.2018).

Aigrette antiik (s.a.) *Tulevane kooliesine dendropark*. [Foto]

Arumäe, H. (2014). *Vaade väliõppe klassile 2014. a suvel*. [Foto]

Arumäe, H. (30.09.2014). Vändra kooliaed 90. *Vändra Teataja*.
<http://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=vandra20140930.2.4> (24.04.2018).

Foto autor teadmata, (s.a.). *Tiiu Kondi kujundatud vöökirjaline vaippeenar*. [Foto]

Luik, U. (2004). *Kooliaia sünnipäevaks saadud purskkaevu avamine september 2004*. [Foto]

Mihkelson, J. P. (s.a.) *Kooli esine dendropark aastaid hiljem*. [Foto]

Paluoja, S. (02.09.2004). Vändra Gümnaasiumi aeda ehib purskkaev. *Pärnu Postimees*.
<https://m.postimees.ee/section/1812/2103285> (24.04.2018).

Raidmets, M. (2017). *Vändra hariduse lood*. Pärnu: Hansaprint OÜ.

Rõõmusaare, T. ja Kukk, I. *Vändra Gümnaasiumi kooliaed ja ümbrus läbi aegade*.
[Uurimistöö]

Tamm, K. (2018.) *Vaade jalgpalli staadioni poolt kasvuhoonele ja arvutimajale aprill 2018*. [Foto]

Tamm, K. (2018). *Vaade kasvuhoonele aprill 2018*. [Foto]

Tamm, K. (2018). *Vaade kasvuhoone poolt väliõppenurgale aprill 2018*. [Foto]

Tõnisoja, K. (2016). *Lii Rõõmusaare kujundatud peenar 2016. aasta suvel*. [Foto]

Tõnisoja, K. (2016). *Lii Rõõmusaare kujundatud peenar 2016. aasta suvel*. [Foto]

Tõnisoja, K. (2016). *Vändra Gümnaasiumi kooliaed 2016. a augustis*. [Foto]

Lisad

Lisa 1. Uurimistöö küsimustik keskkonnas Google Drive <https://bit.ly/2HTOuoC>

Lisa 2. Uuringu tulemused läbiviidud küsitluse põhjal (4. jaanuar - 26. veebruar 2017)

Küsimused	Vastused	Kokku	Praagid	Arvestatud
1. Kirjeldage või nimetage peamiseid muutusi kooliaias Teie kooliaja jooksul.	Vastas 80	89	5	84
	Muutused puuduvad.	19		19
	Õunapuu aia kadumine, kunstmuru väljak	9		9
	Kooliaed jääb väiksemaks.	8		8
	Taimede väiksem kasvatus.	8		8
	Puude / lillede istutamine ja iluaia kujundamine.	7		7
	Peenarde kujundamine.	7		7
	Erinevate tööde tegemine.	6		6
	Väiksem aiatöö koormus.	5		5
	Praagid	5		
	Käidi aedniku juures õppimas.	4		4
	Taimede kasvatamine õpilastele.	3		3
	Purskkaev.	2		2
	Taimede müümine.	2		2
	Kasvuhoone.	2		3
	Kujundatud peenarde kadumine.	1		1
	Aednik jagas tööd.	1		1
2. Kes on suurematele muutustele kaasa aidanud?	Vastas 60	66	4	62
	Aednikud	36		36
	Ei tea/Ei oska öelda	8		8
	Alevivalitsus	6		6
	Õpilased	5		5

	Kool ja selle juhtkond	4		4
	Praagid	4		
	Hr. Poom	1		1
	Eesti Jalgpalli Liit	1		1
	Eesti riik	1		1
3. Milline on/oli Vändra Gümnaasiumi õpilaste roll kooliaia muutustele kaasaaitamisel?	Vastas 80	80	5	75
	Erinevad aiatööd ja aia korras hoidmine	37		37
	Ei tea/Ei oska öelda	12		12
	Puudub	7		7
	Aedniku abistamine	7		7
	Suur	5		5
	Praagid	5		5
	Väike	4		4
	Õpilased ei olnud huvitatud	3		3
4. Miks on vaja tänapäeva koolile kooliaeda?	Vastas 80	80	6	74
	Harida õpilasi	35		35
	Tuua õpilasi loodusele lähemale	16		16
	Ei ole vaja	10		10
	Ilu/Traditsioon	6		6
	Praagid	6		
	Toidu kasvatamiseks	5		5
	Ei tea	1		1
	Taimede müügiks	1		1
5. Kui vastasite küsimusele „Kas kooliaias on vaja midagi muuta“ jaatavalt, siis mida tuleks teha?	Vastas 37	37	8	29
	Taastada/korrastada kooliaed	11		11
	Õunapuud tagasi/Staadion tuleks ära lammutada	7		7

	Tuleks rohkem õppetööks kasutada	6		6
	Praagid	8		
	Aiatädi võiks rohkem tööd teha	3		3
	Taimede müük	2		2
6. Mälestusi seoses kooliaiaga.	Vastas 58	58	7	51
	Rohimine	10		10
	Sai süüa koolisaadusid	9		9
	Palju häid teadmisi	8		8
	Ainult head mälestused	8		8
	Praagid	7		
	Ebameeldivad kogemused	7		7
	Üldine korrastamine	2		2
	Oli palju lilli	2		2
	Niitmine	2		2
	Õpetajate sünnipäevad kooliaias	1		1
	Müüdi taimi	1		1
	Mälestusi raamatust "Vändra hariduse lood !"	1		1